

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТИ ТА НАУКИ

Збірник матеріалів

**XXVII підсумкової науково-практичної
конференції викладачів**

20 лютого 2025 року

Київ 2025

УДК 061.3(063)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ: Збірник матеріалів XXVII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. М.В. Трофименка. Київ: МДУ, 2025. 385 с.

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою Маріупольського державного університету (протокол № 7 від 26.02.2025)

Редакційна колегія:

Голова Трофименко М.В., ректор МДУ, доктор політичних наук, професор;

Члени редколегії Безчотнікова С.В., доктор філологічних наук, професор;
Задорожня-Княгницька Л.В., доктор педагогічних наук, професор;
Іванець Т. М., голова Ради молодих вчених МДУ, кандидат політичних наук, доцент;
Калініна С. П., доктор економічних наук, професор;
Константинова Ю. В., кандидат історичних наук, доцент;
Марена Т.В., кандидат економічних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи;
Мельничук І. В., кандидат філологічних наук, доцент;
Омельченко В.Я., доктор економічних наук, професор;
Павленко О.Г., доктор філологічних наук, професор;
Пирлік Н. В., кандидат філологічних наук, доцент;
Романцов В.М., доктор історичних наук, професор;
Сабадаш Ю. С., доктор культурології, професор;
Тарасенко Д. Л., доктор економічних наук, професор.

Збірник містить матеріали XXVII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ, яка відбулася 20 лютого 2025 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлені актуальні проблеми розвитку міжнародних відносин та зовнішньої політики, філософії та соціології, історії, економіки та менеджменту, права, екології, кібербезпеки, документознавства, культурології, журналістики, філології, літературознавства, методики викладання, педагогіки та психології.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами науки та освіти.

Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

Pakhomenko Sergii,
PhD, Associate Professor of the Department
of Political Science and International Relations
Mariupol State University;
Senior Researcher at Faculty of
Economic and Social Science,
University of Latvia

POSTCOLONIAL THEORY FOR EASTERN EUROPE: CASES UKRAINE AND LATVIA

The Russo-Ukrainian war triggered an intensification of the decommunisation and derussification processes of public, symbolic spaces and wider cultural landscapes in Ukraine and Latvia. Although these processes had different dynamics in the two countries (in Latvia decommunisation started in the early years of restoring of its independence, while in Ukraine it began in 2015, after Euromaidan, the annexation of Crimea and the beginning of the conflict in Donbas), it has now been synchronised and complemented by a system of measures to eliminate the Russian imperial legacy.

Taken together, these processes increasingly correspond to decolonising political and media rhetoric and are legitimised in the relevant laws of Ukraine and Latvia.

Parallel to the realisation of these practices, academic and intellectual reflection on them from the perspective of postcolonial theory has intensified. In Ukraine, it went beyond the literary studies (where it had been present since the early 1990s) and became an important track of historical and political science discussions, focused mainly on the politics of memory. In Latvia, the discussion of the identity of the Russian-speaking community, which has lost some important sites of memory, has intensified.

On the one hand, the postcolonial discourse is particularly relevant in the context of the Russo-Ukrainian war, as it provides a deeper understanding of the historical roots of the conflict, its contemporary manifestations, and reflects the very existential nature of Ukrainian resistance to aggression - as a struggle for the survival of the nation, state, and identity. On the other hand, sharp media rhetoric, radicalisation of historical politics, and an emotionally charged 'cancelling culture' can create conditions for the dominance of ethno-national narratives in both Ukraine and Latvia.

Considering the current academic and political discourses of decolonization, I explore applicability of postcolonial theory on the processes the desovietisation and derussification in Ukraine and Latvia.

The main conceptual framework of the study is postcolonial theory in its various variations. The essence of postcolonial theory is the comprehension, reflection of the current state of society, country, nation, which was previously in a state of dependence. In general, the main subject of postcolonial studies is the study of the relations between ‘empire and colony’, ‘centre and periphery’, imperial (post-evolutionary) and colony (involuntary), and so on. These relations are considered from the perspective of culture and identity. On the one hand, as a cultural conflict between the former or current colonies and colonising countries. And on the other hand, as the mutual influence of the conqueror and the conquered.

Since postcolonial theory as such was born in the depths of literary studies, when analysing the contemporary postcolonial discourse, I assume to focus on how the ideas of *Edward Said* [10], *Homi K. Bhabha* [5], *Gayatri Chakravorty Spivak* [11], the classics of this academic trend, are interpreted by Ukrainian and Latvian and other researchers and transferred to the cultural and historical situation in Ukraine and Latvia [1], [2], [4], [8], [12].

Said's method of text deconstruction is used in analysing Russian writers' works about Ukraine and it is shown how they bear the imprint of colonial supremacy, implanting a inferiority complex in the culture of the colonised. Another of Said's ideas that Western discourse about the East is often portrayed as superior to the knowledge that Easterners have about themselves can be transferred to post-Soviet cultural and academic interactions, where Ukrainian and Latvian intellectuals' knowledge about their countries is ignored or declared unscientific, subjective, and nationalistically oriented. For decades, Western society, including the academy, has looked primarily at Ukraine through the prism of Russian influence.

The concept of ‘subalterns’, in the context of gender approach in accordance with the concept of subalterns Gayatri Spivak in Ukrainian postcolonial discourse is represented by the idea that the Russian colonisation, identified Ukrainian marginalia with chaotic and unstable and subordinate female fringes of the empire [3]. This can be traced in the work of poet Taras Shevchenko and Ukrainian romanticism in general, and was reflected in the brutal violence of Russian soldiers in the occupied Ukrainian territories.

In Latvian discourse the concept of ‘subalterns’ is used to characterise the hierarchy of colonial and post-colonial situation, where in the first case ethnic Latvians are subordinate and in the second case Russian speakers are subordinate [6].

The literary discourse of postcolonialism is important for my research not only from a theoretical but also from a practical point of view, since its representatives have become active actors of decommunisation and derusification, and their ideas are now the intellectual background of decolonisation policy

I examine the historical and political science discourse of postcolonialism in the context of discussions about the colonial status of Ukraine and Latvia during the Russian Empire and the USSR and the political, economic, and cultural manifestations of the ‘conqueror-subordinate’ dichotomy [7], [13], [14]. This discussion is examined through the prism of *D. C. Moore's* approach, which suggests the adaptation of postcolonial theory to the region of Central-Eastern Europe and the post-Soviet space in particular.

Specific cases of decommunisation or derusification of public space in Ukraine and Latvia were selected: 1) Dismantling of the monument to the «Soviet Liberators» of Latvia on Victory Square in Riga; 2) Dismantling of the monument to Soviet soldiers in Daugavpils (Latvia); 3) changing the coat of arms of the Motherland monument, renaming the Arch of Friendship of Peoples in Kyiv; 4) Dismantling of the monument to Pushkin and renaming of the writers Babel, Ilf and Petrov streets in Odesa.

These four cases are analysed in the context of their legislative support, political implementation and reactions of local communities.

References

1. Агеєва, В. За лаштунками імперії. Есеї про українсько-російські культурні відносини. К. : Віхола, 2021. 360 с.
2. Гнатюк О. Прощання з імперією: Українські дискусії про ідентичність / Перекл. з польськ. А. Бондар (передм., розд. I–III), М. Боянівської, Український науковий інститут Гарвардського університету; Інститут Критики. К. : Критика, 2005. 528 с.
3. Гундорова, Т. Транзитна культура. Симптоми постколоніальної травми: статті та есеї. К. : Грані-Т, 2013. 548 с.
4. Шкандрій М. В обіймах імперії: Російська і українська літератури новітньої доби / Пер. П. Таращук. К. : Факт, 2004. 496 с.
5. Bhabha H. K. (1994), *The Location of Culture*. London : 1994, Routledge, 368 p.
6. Hanovs, D. (2022) *Concrete Dust Versus Angel's Wings? Sacrs Wings? Sacralization of the “Victory Monument” and Postcolonial Memory Politics in Latvia*. OCCASIONAL PAPERS ON RELIGION IN EASTERN EUROPE (OCTOBER 2023) XLIII, 9.
7. Hrytsak, Y. (2015). *The Postcolonial Is Not Enough*. *Slavic Review*, Vol.74, № 4 , pp. 732-73
8. Pavlyshyn, M. (2006) *Literary canons and national identities in contemporary Ukraine*. *Canadian American Slavic Studies*. pp.5-19.
9. Ryabchuk, M. *Toward the Glocalization of Postcolonial Studies (in a way of conclusion)*
10. Said, E. (1979). *Orientalism*. Knopf Doubleday Publishing Group, p. 432

11. Spivak, G., C. (2010) Can the Subaltern Speak? Reflections on the History of an Idea. URL <https://cup.columbia.edu/book/can-the-subaltern-speak/9780231143851>
12. Tompson, E. (2000) Imperial Knowledge: Russian Literature and Colonialism (Contributions to the Study of World Literature). Bloomsbury Academic, 248 p.
13. Velychenko, S. (2004). Post-Colonialism and Ukrainian History. *Ab Imperio*, 1/2004. pp.391-404
14. Yekelchuk, S. (1997) The location of nation: postcolonial perspectives on Ukrainian historical debates. *Australian Slavonic and East European Studies*. Vol.11, Issue 1-2.

Пашина Наталія,
доктор політичних наук, професор,
професор кафедри політології та міжнародних відносин,
Маріупольський державний університет
Овіннікова Раїса,
2 курс, другий (магістерський) рівень вищої освіти,
освітня програма «Політологія. Політична аналітика та експертиза»,
Маріупольський державний університет

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНИХ ПРИНЦИПІВ ПОЛІТИЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Зростання впливу цифрових медіа на політичну сферу формує нові моделі взаємодії між політичними акторами та громадськістю. Так, політичні партії та інші суб'єкти політичного процесу адаптуються до нового цифрового середовища, створюють мікроблоги, за допомогою яких можуть інформувати громадян про свої погляди та діяльність. Крім того, користувачі можуть відповідати на повідомлення політиків або коментувати їх, породжуючи новий тип політичної взаємодії та змінюючи саму природу політичної комунікації. Потік інформації від політиків до громадян і назад відбувається за іншою моделлю трансляції, ніж класична. Замість того, щоб журналісти спостерігали за політичною діяльністю, політичні актори самі створюють повідомлення та оприлюднюють їх на інтернет платформах. Кожна платформа надає своїм користувачам доступ до створеного контенту, а також поширює його серед них за допомогою алгоритмів рекомендацій. Потім отримана інформація оцінюється як прямо, так і опосередковано: політичне повідомлення інтерпретується негайно або згодом через подальшу соціальну взаємодію між громадянами на відповідні теми. Це створює новий